

Asia: VN/17391/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Pankki- ja tilitietoihin liittyvä lausuntopalaute:

Y-Säätiö sr kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jonka tavoitteena on parantaa Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuksien ajantasaisuutta, vähentää väärinkäytöksiä ja vahvistaa tiedonvaihdon tietoturvaa. Esitys vastaa hallitusohjelman tavoitteisiin tehostaa sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanoa ja vähentää virheellisiä maksutapahtumia.

Esityksen tavoitteet ja yleisarvio

Y-Säätiö pitää esityksen tavoitteita perusteltuina. Esitys parantaa järjestelmän toimivuutta vahvistamalla tietojen luotettavuutta ja vähentämällä virheiden ja väärinkäytösten riskiä. Samalla se voi helpottaa asiakkaiden asiointia ja selkeyttää viranomaisten päätöksentekoa.

On kuitenkin olennaista varmistaa, että muutosten vaikutusarviointi kattaa myös pienituloisten asumisen turvaamisen sekä yleishyödyllisten vuokratilayhteisöjen erityisluonteen.

Lainsäädäntöehdotusten arviointi

Tiedot etuuden ratkaisemista varten (42 § ja 43 §)

Esityksessä täsmennetään yleistä asumistukea koskevan lain 42 §:ää ja eläkkeensaajan asumistukea koskevan lain 43 §:ää siten, että Kela voisi pyytää hakijan ja ruokakunnan jäsenten tili-, saldo- ja arvopaperitietoja silloin, kun tiedot ovat välttämättömiä asian ratkaisemiseksi.

Y-Säätiö pitää muutosta perusteltuna tilanteissa, joissa hakemusten liitteiden puutteet tai epäselvyydet vaikeuttavat asianmukaista päätöksentekoa.

Y-Säätiö korostaa, että välttämättömyyskriteeriä on sovellettava tiukasti ja läpinäkyvästi, jotta asiakkaiden yksityisyyden suoja ja oikeusturva toteutuvat.

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän (PMJ) hyödyntäminen (42 a § ja 43 a §)

Ehdotetut 42 a § ja 43 a § mahdollistavat, että Kela voi tietyin edellytyksin tehdä pankki ja maksutilien valvontajärjestelmään (Laki 571/2019) yksilöityjä kyselyjä saldo- ja tilitapahtumatiedoista.

PMJ on valtakunnallinen, keskitetty ja suojattu järjestelmä, johon viranomaisten kyselyt koottiin 1.12.2025 voimaan tulleilla muutoksilla. Järjestelmä parantaa tietojen muokkaamattomuutta, sähköistä suojattua tiedonsiirtoa ja tietoturvaa.

Y-Säätiö pitää kehitystä kannatettavana, koska se yhtenäistää käytäntöjä ja vähentää asiakkaiden ja Kelan hallinnollista taakkaa.

Hakijan kieltäytymisoikeudesta ja sen vaikutuksista Y-Säätiö toteaa, että esityksen mukainen kieltäytymisoikeus arkaluonteisten tilitapahtumatietojen osalta on tärkeä osa yksityisyyden suojaa.

Kuten KOVA ry on todennut, voi syntyä tilanteita, joissa hakijan itse toimittama selvitys ei ole riittävä tai luotettava. Tämän tulkinnanvaraisuuden hallinta edellyttää selkeitä ohjeita Kelalle.

Menettelyjen yhdenmukaistaminen

Nykytilanteeseen liittyy epäsuhtaa siinä, milloin tiliotteita ja varallisuusselvityksiä vaaditaan eri etuuslajeissa. Esitys korjaa tätä epä johdonmukaisuutta.

Y-Säätiö pitää menettelyjen yhdenmukaistamista tärkeänä, koska se vähentää asiakkaiden epätasa-arvoista kohtelua, helpottaa päätöksentekoa, lisää ratkaisujen läpinäkyvyyttä ja tukee vuokranantajia tilanteiden ennakoitavuudessa.

Matkakorvauksiin (Kela-taksit) liittyvä lausuntopalaute:

-

Toimeentulotuessa huomioitavia laskuja koskevaan Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Toimeentulotuen hakijan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Lääkärinlausuntoja- ja todistuksia koskevan tiedonsaantioikeuden tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Muihin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Vaikutukset asumiseen ja pienituloisiin kotitalouksiin:

Asumistuki on pienituloisten kotitalouksien tärkein tuki asumismenojen kattamisessa. Tiedonsaannin tarkentuessa osa hakijoista voi saada aiempaa pienemmän asumistuen. Tämä voi lisätä riskejä vuokravelkaantumiseen, häättöjen yleistymiseen, asumisen epävarmuuteen ja palvelutarpeiden kasvuun, sekä asunnottomuuden lisääntymiseen.

Nämä seuraukset ovat huomattavan kalliita yhteiskunnalle, mutta myös yksilöille inhimillisesti kohtuuttomia.

On siksi tärkeää, että toimeentulotuki huomioi mahdolliset asumistuen alenemiset viiveettä ja että asiakkaille tarjotaan riittävä ohjaus oikeisiin etuuksiin ja palveluihin.

Vaikutukset vuokranantajiin:

KOVA ry:n lausunnossa on kuvattu selkeästi esityksen täydennystarpeita vuokranantajien näkökulmasta. Vaikutusarviointia tulee täydentää koskemaan erityisesti yleishyödyllisiä ja omakustannusperiaatteella toimivia vuokratiloyhteisöjä, joiden asukkaat ovat keskimäärin pienituloisempia ja joiden vuokraus perustuu lakisääteisiin rajoitteisiin ja asukasvalintaan. Esityksessä ei ole huomioitu vuokravelkaantumisen riskin kasvua, jos asumistuki alenee, suoramaksun roolia (Kela maksaa asumistuen suoraan vuokranantajalle), mikä ehkäisee velkaantumista, eikä eroja yleishyödyllisten vuokratiloyhteisöjen ja vapaarahoitteisten vuokranantajien välillä.

Y-Säätiön näkemyksen mukaan vaikutusten arvioinnissa tulee tarkastella näitä ryhmiä erillisinä, sillä yleishyödyllisten toimijoiden toimintalogiikka on erilainen kuin markkinaehtoisten vuokranantajien.

Muu lausuntopalaute:

Y-Säätiö pitää esitystä kokonaisuutena kannatettavana ja katsoo, että tietojen luotettavuus vahvistuu ja väärinkäytösten riski vähenee, ja PMJ-järjestelmän käyttö parantaa tietoturvaa ja selkeyttää menettelyjä. Menettelyjen yhdenmukaistaminen on välttämätöntä hakijoiden tasapuolisuuden kohtelun kannalta.

Y-Säätiö esittää, että vaikutukset pienituloisiin ja vuokranantajiin tulee arvioida tarkemmin, jotta asumisen jatkuvuus ja sosiaalinen kestävyys turvataan.

Lausunnonantajasta

Y-Säätiö on Suomen suurin valtakunnallisesti toimiva yleishyödyllinen ja sitoutumaton vuokranantaja. Säätiö on myös merkittävä asunnottomuustyön kehittäjä ja asiantuntija. Vuonna 1985 perustettu Y-Säätiö edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta tarjoamalla kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja omakustannusperiaatteella.

Y-Säätiöllä on yli 19 000 asuntoa 58 paikkakunnalla eri puolilla Suomea. Asuntokantaan kuuluu noin 11 700 kohtuuhintaista M2-Kotien vuokra-asuntoa sekä noin 7 500 erityisryhmille suunnattua Y-Kotia.

Asukkaidemme sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi on toimintamme ytimessä. Toteutamme kehittämishankkeita ja tutkimusta sekä toimimme Asunto ensin -työn kehittäjänä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Y-Säätiössä työskentelee lähes 200 asumisen ammattilaista.

Timonen Sari
Y-Säätiö sr - Teija Ojankoski, toimitusjohtaja